

Tema 26

L'àrea de la llengua catalana i literatura en l'Educació Primària. Enfocament i característiques. Contribució de l'àrea al desenvolupament de les competències bàsiques. Objectius, continguts i criteris d'avaluació. Relació amb altres àrees del currículum.

L'ÀREA DE LA LLENGUA CATALANA I LITERATURA EN L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA: ENFOCAMENT I CARACTERÍSTIQUES

Enfocament

L'enfocament de l'àrea de Llengua Catalana i Literatura ve determinat pel caràcter d'instrument de comunicació i d'aprenentatge que té la llengua i, per tant, les seves utilitats per aconseguir el domini lingüístic i la competència que els alumnes han d'assolir al final de l'Educació Primària, tant en català com en castellà. No és necessari, però, tractar tots els continguts de manera repetida.

L'objectiu central d'aquesta àrea curricular és que els alumnes desenvolupin les competències lingüístiques que els ajudin a desenvolupar-se a nivell personal i social:

- comunicar-se amb les altres persones
- compartir sabers
- construir coneixements

Aquestes competències no han de ser exclusives de l'àrea de llengua però des d'aquesta àrea es treballaran d'una manera específica.

Segons l'Estatut i la llei de política lingüística, la llengua pròpia de Catalunya és el català i com a tal serà la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge a l'escola. A part del català, el castellà, que és la llengua oficial de l'Estat espanyol, també es llengua oficial a Catalunya. Per tant, s'ha d'assegurar el coneixement de totes dues llengües.

Característiques

Els alumnes:

- Han de dominar el català, llengua vehicular, de cohesió i d'aprenentatge.
- També han de dominar el castellà.
- Han de conèixer una o dues llengües estrangeres per esdevenir-se usuaris i aprenents per tal que siguin capaços de comunicar-se i accedir al coneixement en un entorn plurilingüe i pluricultural.
- Han de comprendre informacions escrites bàsiques i saber transferir coneixements entre les llengües romàniques (tot i que no les coneguin)
- Han d'aconseguir tenir una actitud oberta, respectar les llengües i cultures presents en l'entorn on viuen i interessar-s'hi, igualment quant a altres llengües i cultures llunyanes, de les quals poden aprendre i enriquir-se personalment, malgrat no aprendre-les mai.

Aquesta àrea inclou el conjunt d'objectius, competències bàsiques i continguts que han de ser ensenyats i adquirits pels alumnes. A més s'han d'incloure la metodologia i els criteris d'avaluació.

CONTRIBUCIÓ DE L'ÀREA AL DESENVOLUPAMENT DE LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES

Finalitats

- Integrar els diferents aprenentatges tot impulsant la transversalitat dels coneixements.
- Potenciar que l'alumnat integri els seus aprenentatges, posant en relació els diferents tipus de continguts i utilitzant-los de manera efectiva en diferents situacions i contextos.
- Per orientar l'ensenyament, en permetre identificar els continguts i criteris d'avaluació que tenen caràcter bàsic per a tot l'alumnat.
- Per inspirar les diferents decisions relatives al procés d'ensenyament i aprenentatge.

A l'hora de treballar-les a l'aula, l'assoliment de les competències bàsiques s'aconseguirà impulsant la transversalitat de continguts treballant-los des de diferents àrees. Això implica una bona coordinació de les activitats educatives de totes les matèries. Segons el Decret 119/2015 de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària, la programació de totes les activitats del centre ha de contribuir a l'adquisició de les competències bàsiques pròpies de cada àmbit, fent èmfasi en la funcionalitat utilitat dels aprenentatges sense excloure els de caire més conceptuals.

En el Decret 119 es contemplava que les competències bàsiques eren:

- **Competència comunicativa lingüística i audiovisual.** És la capacitat d'expressar, interpretar i comunicar conceptes, pensaments, fets i opinions, oralment i per escrit, fent servir diferents suports i formats (escrit, audiovisual, gràfic...). La relació que té aquesta amb l'àrea és en posar èmfasi en l'ús social de la llengua en diferents contextos comunicatius. Aquesta característica de l'aprenentatge lingüístic té una gran importància, ja que els aprenentatges que s'efectuen en una llengua s'apliquen a l'aprenentatge d'altres, el coneixement de la qual contribueix a fer créixer aquesta competència sobre l'ús del llenguatge en general.

- **Competència matemàtica.** És la capacitat per formular, emprar i interpretar les matemàtiques en diferents contextos. Inclou el raonament matemàtic, la resolució de problemes i la utilització de conceptes, procediments, dades i eines matemàtiques per descriure, explicar i predir fenòmens.
- **Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic.** És la mobilització de sabers que han de permetre a l'alumnat comprendre les relacions que s'estableixen entre les societats i el seu entorn i fer un ús responsable dels recursos naturals, tenir cura del medi ambient, fer un consum racional i responsable i protegir la salut.
- **Competència artística i cultural.** És el coneixement, la comprensió i la valoració crítica de diferents manifestacions culturals i artístiques, tradicionals o no, que s'utilitzen com a font d'enriquiment i gaudi. També inclou la capacitat de crear produccions artístiques pròpies o expressar experiències i emocions a través de diferents mitjans artístics. La relació que té aquesta amb l'àrea és l'objecte de contribuir a l'eradicació dels usos discriminatoris del llenguatge.
- **Competència digital.** És l'adquisició d'habilitats imprescindibles per interactuar amb normalitat en la societat digital en què es viu.
La relació que té aquesta amb l'àrea es mostra amb dos fets: el primer perquè proporciona coneixements i destreses per a la recerca, selecció, tractament de la informació i comunicació, en especial, per a la comprensió de la dita informació, de la seva estructura i organització textual, i per a la seva utilització en la producció oral i escrita. I el segon, és que el currículum de l'àrea inclou l'ús de suports electrònics en la composició de textos que afecta les operacions mateixes que intervenen en el procés d'escriptura i que constitueixen un dels continguts bàsics de l'àrea. Per això, en la mesura que s'utilitzin s'està millorant alhora la competència digital i el tractament de la informació.
- **Competència social i ciutadana.** És la capacitat per comprendre la realitat social en què es viu, afrontar la convivència i els conflictes emprant el judici ètic que es basa en els valors i pràctiques democràtiques i exercir la ciutadania, actuant amb criteri propi i sentit crític, contribuint a la construcció de la pau i la democràcia i mantenint una actitud constructiva, solidària i responsable davant el compliment dels drets i obligacions cívics. La relació que té aquesta amb l'àrea és que analitza els mètodes mitjançant els que el llenguatge transmet i sanciona prejudicis i imatges estereotipades del món, amb l'objecte de contribuir a l'eradicació dels usos discriminatoris del llenguatge.
- **Competència d'aprendre a aprendre.** És la capacitat d'emprendre, organitzar i conduir un aprenentatge individualment o en grup, en funció dels objectius i necessitats, així com dominar els diferents mètodes i estratègies d'aprenentatges.
La relació que té aquesta amb l'àrea és per tres raons: la primera és per la construcció de coneixements mitjançant el llenguatge, es relaciona directament amb les competències bàsiques d'aprendre a aprendre, i amb la d'autonomia i iniciativa personal. La segona raó és que el llenguatge a més d'instrument de comunicació, també permet comunicar-se amb un mateix i analitzar problemes. I la tercera raó és que regula i orienta la nostra pròpia activitat amb progressiva autonomia.
- **Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria.** És l'adquisició de la consciència i l'aplicació d'un conjunt de valors i actituds personals interrelacionades, com la responsabilitat, la perseverança, el coneixement de si mateix i l'autoestima, la

creativitat, l'autocrítica, el control emocional, la capacitat d'elegir, d'imaginar projectes i de convertir les idees en les accions, d'aprendre de les errades, d'assumir riscos i de treballar en equip.

La relació que té aquesta amb l'àrea és la mateixa que amb la competència per aprendre a aprendre.

El caràcter transversal de les competències bàsiques implica que els centres hagin de potenciar el treball interdisciplinari. Aquest fet s'ha de tenir en compte en l'organització del centre i en la gestió dels espais i del temps escolar.

Segons el nou Decret, aquestes competències s'assoliran a través de diferents àmbits, els quals es classificaran en les seves àrees. Aquests són:

- **Àmbit lingüístic**
 - Àrea de llengua catalana i literatura.
 - Àrea de llengua castellana i literatura.
 - Àrea de primera llengua estrangera.
- **Àmbit matemàtic**
 - Àrea de matemàtiques.
- **Àmbit de coneixement del medi**
 - Àrea de coneixement del medi natural.
 - Àrea de coneixement del medi social i cultural.
- **Àmbit artístic**
 - Àrea d'educació artística: visual i plàstica, música i dansa.
- **Àmbit d'educació física**
 - Àrea d'educació física.
- **Àmbit d'educació en valors**
 - Àrea d'educació en valors socials i cívics o àrea de religió.

El treball de les àrees i matèries del currículum per contribuir al desenvolupament de les competències bàsiques ha de complementar-se amb diverses mesures organitzatives i funcionals, imprescindibles per al seu desplegament. Aquestes poden afavorir o dificultar el desenvolupament de competències associades a la comunicació, l'anàlisi de l'entorn físic, la creació, la convivència i la ciutadania o l'alfabetització digital.

Promoció de l'ús de la biblioteca escolar fora de l'horari lectiu. Segons els Documents i requisits formals... ens dóna informació del puntedu com a projecte adreçat a les biblioteques escolars i per a tots els nivells.

En el puntedu, podem nombrar breument algunes de les activitats que es poden treballar per cicles (només de primària):

Algunes activitats per al primer cicle:

Demanar un llibre (conte) tant de català com de castellà per fer una biblioteca d'aula.
Fer una fitxa del conte que s'ha llegit a classe: títol, personatges, autor, resum...
Buscar informació d'algun tema relacionat amb *medi*...

Segon cicle:

- Contar un conte inventat.

- Llegir el capítol d'un llibre i fer hipòtesis sobre què passarà al següent capítol.
- Gravar contes i després escoltar-los...

Tercer cicle:

- Fer una auca sobre les normes de la biblioteca.
- Visitar les biblioteques (escolar, d'altres centres del municipi, municipal) per escoltar la xerrada d'algun escriptor.
- Llegir com a mínim, una lectura per trimestre...
- Cal contemplar que les competències 5, 7 i 8 (la digital, la d'aprendre a aprendre i la d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria respectivament), s'avaluaran a final de cicle.

OBJECTIUS, CONTINGUTS I CRITERIS D'AVUACIÓ

Objectius

Continguts. El terme continguts es refereix als objectes d'ensenyament/aprenentatge que la societat considera útils i necessaris per promoure el desenvolupament personal i social de l'individu. També cal fer esment als continguts clau de cada dimensió que seran els que ens garantirán si s'assoleixen les competències. A part es troben els blocs de continguts els quals són repetitius per a les diferents àrees de l'àmbit lingüístic i diferents cicles, dintre de les quals es troba la llengua catalana.

(Introduïrem el concepte de saber)

Criteris d'avaluació

Com a novetat en el nou Decret 119/2015, de 23 de juny, hi ha els criteris d'avaluació dels continguts comuns per cicle i els criteris d'avaluació per àrea i cicle. Aquests criteris aniran basats amb l'Ordre 164/2016, de 14 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació en l'educació primària.

En l'Àrea de Llengua catalana i literatura, en cada cicle van progressant els criteris d'avaluació:

- A cicle inicial.
- A cicle mitjà.
- A cicle superior.

Tots aquests criteris van encaminats a l'obtenció de les capacitats i objectius programats, amb un enfocament i funcional, que faciliti l'alumnat l'accés a la informació i a la cultura i que els permeti una interacció amb el seu entorn humà i amb el món.

RELACIÓ AMB ALTRES ÀREES DEL CURRÍCULUM

Tenint present la perspectiva globalitzadora i interdisciplinària, l'ús de la llengua s'ha d'entendre com un instrument essencial per a qualsevol experiència d'aprenentatge i de coneixement de la realitat. Per aquesta raó, l'àrea de llengua catalana i literatura es relaciona amb la resta d'àrees del currículum de la manera següent:

- **Àrea/àmbit de Matemàtiques:** la resolució de problemes que requereixen la comprensió lectora.
- **Àmbit/Àrees de Coneixement del medi natural, social i cultural:** expressió escrita i oral alhora de comunicar coneixements.
- **Àmbit/Àrea d'Educació artística:** el llenguatge artístic com a mitjà d'expressió.
- **Àmbit/Àrea d'Educació física:** es requereix de la comprensió oral per seguir les regles esportives.
- **Àmbit lingüístic (català, castellà, anglès):** relacionada en la capacitat plurilingüe i intercultural.
- **Àrea d'Educació en valors socials i cívics:** el llenguatge com a instrument de participació i resolució de conflictes.

BIBLIOGRAFIA

Bases legals:

- Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació
- Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació
- Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica
- Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària
- Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu
- Ordre ENS/164/2016, de 14 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació en l'educació primària
- Documents per a l'organització i la gestió dels centres. Gestió del centre. Curs 2022-2023

Llibres de text:

- CASSANY, D. i Altres: Ensenyar llengua. Ed. Graó. Barcelona, 1993
- COLL, C.; PALACIOS, J.; MARCHESI, A.: *Desenvolupament psicològic i educació*. Alianza Editorial, 2001